

Ўқувчиларни касб-хунарга йўналтириш ишлари самарадорлигини оширувчи омиллар

Олим Ибрагимов Қашқадарё ВХТХҚТМОИ
“Амалий фанлар ва мактабдан ташқари
таълим” кафедраси мудири,
Азамат Санаев, ўқитувчи

Мамлакатимиз мустақилликка эришгандан кейин мухтарам Президентимиз Ислом Каримов раҳнамолигида таълим-тарбия соҳасида катта бунёдкорлик ишлари амалга оширилди. Мустақиллик йилларида ёшлар ва уларнинг таълим-тарбия масаласи ҳукуматимиз сиёсатининг доимий кун тартибидадир.

Республикамизда юртбошимиз ташаббуси билан Кадрлар тайёрлаш миллий дастури қабул қилиниб, қатор ҳукумат қарорлари асосида амалга оширилаётган соҳадаги ислохотларнинг натижасида, дунёда “Ўзбек модели ” деб эътироф этилган, тарбия ҳамда таълимни узвий ва изчил қўшиб олиб боришга қаратилган мутлақо янги тизим яратилди. Шунингдек, умумтаълим муассасалари ўқувчиларини касб-хунарга йўналтириш, уларнинг касб-хунарни онгли равишда ва тўғри танлашга қўмаклашиш масаласи таълим соҳасида давлат сиёсатининг устувор йўналишларидан бирига айланди.

Мустақиллик туфайли юртимиз ҳаётида юз бераётган ўзгаришлар: ишлаб чиқариш соҳасининг жадал ривожланиши, маҳсулотларга нисбатан талаб ва таклиф ўртасидаги барқарорлик, янгидан-янги ишлаб чиқариш соҳалар, шунингдек, мутахассисларнинг пайдо бўлиши ўз-ўзидан малакали мутахассислар ва уларнинг фаолиятига бўлган эҳтиёж даражасининг ошишига олиб келмоқда.

Узлуксиз таълим тизими олдида қўйилган энг муҳим вазифа-бу умумий фанлар ҳамда касбий билим асосларини пухта ўзлаштирган, ҳар қандай вазиятда фаоллик кўрсата оладиган, рақобатбардош ҳамда доимий равишда ижодий изланишда бўла олувчи, шунингдек, жаҳон таълими ва

ишлаб чиқа-риш соҳалари стандартларига тўлиқ жавоб бера олдиган етук мутахассисларни тайёрлашдан иборат.

Таҳлилларни кўрсатишича, баъзи ҳолларда умумтаълим мактаблари ўқувчилари маълум касбни эгаллаш учун ўз имкониятлари-ни баҳолай билмайдилар. Оқибатида уларда касб эгаллашга ишончсизлик ҳолати юз беради. Касб-ҳунарни танлашда ўқувчида ўқувчида юқоридаги сингари ва бошқа қийинчиликларни содир бўлиши, уларда ота-онасининг касб-ҳунар танлашга қарашлари ҳамда яқин кишилари таъсирида турли истакларнинг пайдо бўлишига олиб келади. Шунинг учун касб-ҳунарга йўналтириш ишлари фақатгина амалиётчи психологлар ва касбга йўналтирувчиларнинг фаолияти бўлиб қолмай, педагогика жамоаси, синф раҳбари ва ота-оналар, оила ва жамоатчилик иштирокида кечадиган мунтазам жараён бўлиши лозимдир. Яъни, Мактабда фан ўқитувчилари ўрганилаётган мавзунинг касблар билан боғлаб ўтишса, мактаб психологи ва раҳбарияти ўқувчиларнинг индивидуал қобилияти, қизиқишларининг ҳисобга олган ҳолда таълим-тарбия ишларининг олиб боришсагина ўқувчиларга касб танлашларида кўмак берган бўлишади.

Ташкил этилаётган таълим мазмунига ижодий ва талабчанлик билан ёндошиш ўсиб келаётган ёшлардаги қатор психологик имкониятлар эшигининг очилишига, ўз интеллектуал салоҳиятларидан самарали фойдалана олишларига, ўзининг тўла намоён эта олишига нисбатан ишонч ҳиссининг шаклланишида таъсир этувчи куч бўлиб хизмат қилади. Бугунги долзарб масалалардан яна бири ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтириш, психологик-педагогик ташхис ишлари самарадорлигини ошириш ва алоҳида эътиборга муҳтож болаларнинг жамият эътиёжидан келиб чиқиб, касб-ҳунарга тўғри ва онгли равишда йўналтириш масалаларининг қамраб олган амалий-услубий ёрдам, йўналтирувчи тавсиялар бериш зарурдир. Боладаги қобилият ва истеъдодни аниқлашга унинг ижодий фаолиятнинг асосий турларига қизиқишлари, бунда эришаётган муваффақиятини рағбатлантириб бориш орқалигина эри-

шилади. Бунда ўқитувчи ва тарбиячилар ота-оналарга кўмакдош бўлишлари лозим.

Касб-ҳунарга йўналтиришнинг асоси-боладаги меҳнат тарбияси оилада шаклланади. Бироқ барча оилаларда ҳам катталарнинг болалардаги ички имконият ва туғма лаёқатларини аниқлаш, болани тинглаш тажрибаси, педагогик-психологик кўникмаларнинг етарли бўлмаслиги ҳамда ўзлари мустақилкасб танлаш имкониятларининг чегаралаб қолишига олиб келмоқда. Бундай камчиликларни бартараф этиш учун бир неча бор ота-оналарнинг йиғилишларининг ўтказилиши, олиб борилаётган индивидуал суҳбатлар ўз самарасини бермоқда.

Хулоса қилиб айтадиган бўлсак, фарзандларни уларнинг қизиқиши, қобилияти, иқтидори ва қизиққан касбига соғлиги тўғри келишини, яшаётган манзилида танлаган касбига талабнинг мавжудлигини, эътиборга олиб касб-ҳунарга йўналтириш, мустақил республикамиз барқарор ривожланишининг муҳим омилidir.